



**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

14. Opinio authoris, & aliorum adducitur, nempe adorationem Pontificis
esse reducendam ad adorationem Duliae. Ex part. 11. tr. addit. res. etiam
14.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

mē asserit Sanctus Thomas 3. part. *question. 23. dub. 5. & 2.2. quest. 101. art. 4. ad 2.* quod illi debetur hyperdulia, id est dulia, & seruitus eminentior, quam communiter debeatur aliis Sanctis, vel (si licet ita loqui) superferuitus: quia enim nulli creature per se, & intrinsecē potest deberi laetitia, & excellentia intrinseca Virginis per maternitatem & sanctitatem ita in se est aliquid creatum, ut tamen singulariter excellat omnibus aliis excellentiis creatis: ita illi est exhibendus cultus superior ad omnes alios, qui possunt exhiberi puris creaturis, & hic est cultus hyperduliae. Et quamuis hoc nomen apud veteres Patres non sit usitatum; rectē tamen illud excogitauerunt Scholastici ad significandam hanc eminentiam cultus, ut notat Valquez tom. 2. in 3. parte, *disputation. 99. sect. 1. num. 2.* Nec de vocabulis est laborandum, quando constat de rebus ipsis significatis per vocabula, ut notat S. Augustinus *lib. de Genesi ad lit. cap. 4.* & apud Suarez in *defens. fidei lib. 2. capite 7. num. 4.*

2. Et quamuis communiter apud fideles hæc duæ excellentiæ maternitatis, & sanctitatis, quæ sunt in Virgine, quandammodò confundantur, & dum illam communiter concipiunt, & adorant ut Dei Matrem, simul concipiunt, & adorent ut absolute sanctissimam, & gloriosissimam supra omnes alios, & maternitatem intelligant non quasi præcisè, & solum formaliter pro ipsa relatione, & fundamentum illius proxima; quod est genuisse: sed simul cum aliis, quæ continentur quasi virtute, & in radice, & actualiter ex illa manant; & est eminentissima sanctitas; si tamen ab invicem distinguantur diuersæ rationis erit hyperdulia, vel superferuitus, aut eminens dulia, quæ debetur vnicuique per se; ut enim bene explicat Suarez tom. 2. in 3. parte, *disputat. 2. sect. 3. § Tertio*; hyperdulia ratione solius gratiæ, & sanctitatis erit eiusdem speciei cum dulia, quæ communiter tribuitur Sanctis. Et sicut gratia, & sanctitas Virginis est eiusdem speciei cum gratia, & sanctitate Sanctorum, & solum differet secundum excessum, & eminentiam gradus: ita & cultus, & veneratio, quæ vtrique debetur ratione illius; siquidem excellentia, quæ solum attenditur secundum quantitatem graduum non diuersificat speciem, ut notat S. Thomas in 3. *distict. 9. quest. 2. art. 2. ad 4.* Et quemadmodum cultus Virginis absolute, & simpliciter, & respectu omnium, & quasi protonomasticè appellatur hyperdulia; quia Virgo simpliciter eminet omnibus in sanctitate; ita & cultus vnius Sancti potest dici hyperdulia secundum quid, & in ordine solum ad aliquem alium, cui supereminet in excellentia gratiæ; ut verbi gratia si comparetur cultus S. Ioannis Baptistæ, aut S. Petri cum cultu infantuli, qui sit mortuus cum solo Baptismo, & solum habeat gratiam baptismalem, & gloriam illi correspondentem, ut subdit *ibid.* Suarius.

3. Et qua ratione omnis cultus Sanctorum potest absolute appellari hyperdulia, si comparetur cum dulia communiter dicta, prout est seruitus, ex qua seruis quicumque exhibet reuerentiam suo Domino, ut patet ex S. Thoma 2. 2. *quest. 103. art. 4.* Vnde & Palud. in 3. *dist. 9. quest. 2. art. 1.* cultum Sanctorum quorumcumque absolute appellat hyperduliam, & ipse S. Thomas *artic. 4. cit. ad 2.* hyperduliam ait esse omnem illam, qua exhibetur homini reuerentia propter affinitatem, & coniunctionem ad Deum: qualem certe habent omnes Sancti per gratiam, & gloriam; eadem ratione cultus vnius Sancti maioris potest appellari hyperdulia, si comparetur

cum cultu alterius Sancti minoris; & hæc eadem eminentia sanctitatis, quæ est in vno supra alium, non solum postulat ex parte nostri maiorem existimationem de vno, quam de alio, & voluntatem exhibendi illi maiorem honorem, prout res, & occasio tulerit, sed etiam postulat maiorem appreciationem ex eodem Suario *ibidem*, & ex illa prælationem vnius ad alium, si forte vterque non possit simul coli, & honorari pro dignitate. Et hoc modo etiam Ecclesia secundum ritus factorum officiorum Sanctos aliquos solum honorat officio simplici, & alios semiduplici, aut duplici, prima classis, & maiore, &c. ut de Apostolis, Evangelistis, & Doctoribus statuit à Bonifacio VIII. *cap. unico, de Reliq. & venerat. Sanctorum in 6.* & si plures occurrant, aut concurant eodem die vnum alteri præfert, & vnum transfert ad vnum, aut plures dies, non autem alterum. Cetera autem ad Hyperduliam propriè cognoscendam, videbis etiam apud citatos Doctores, quibus adde Baldellum in *theol. mor. tom. 2. lib. 3. disputat. 10. num. 12. citat. segg.*

4. His suppositis, assero, Patrem Raynaudum in *suo Monastico Pontificio subnotat. 3. fruct. 1.* reducere cultum Pontificium ad hyperduliam; sic enim asserit: Porro spectata tam sublimi Pontificis, dignitate, quæ est venerationis Pontifici debita fundamentum, addendum est non qualemcumque cultum ei esse impendendum, sed supra communem ordinem cultus Religiosi Sanctis tributi, ita ut cum Sanctis exhibeatur cultus duliae, spectata sola eorum sanctitate, Pontifici tamen debeatur cultus hyperduliae; Nam eius coniunctio cum Christo quoad fundamentum reuerentiæ est longè altior, quidquid sit de sanctitate personali. Sicut Beata Virgo, quia habet excellentiam specie diuersam ab ea, quæ fundatur in gratia, nempe maternitatem, colitur adoratione superiore, quam sit ea, quæ fundatur in sola gratia sanctificante; ut rectè statuit Suarez 1. 2. 3. *part. disput. 22. sect. 3.* qui anceps est, an cultus ille sit Religionis strictè sumptæ, à qua oritur Dei, & Christi adoratio, an verò orjatur à speciali habitu, ob specialem Virginis dignitatem cultus prædicti fundatricem. Quod secundum circa B. Virginem, mihi placet, & ob paritatem rationis idem statuo in præfenti circa cultum impensum Vicario Christi. Hucusque Raynaudus.

RESOL. XIV.

Opinio anhoris, & aliorum adducitur, nempe adorationem Pontificis reducendam esse ad adorationem Dulia? Ex part. 11. tract. addit. 1. Resolut. etiam 14.

§. 1. Omnes opiniones superius allatas existimo satis probabiles, sed ego magis adhæreo opinioni Doctorum asserentium adorationem Pontificiam esse ad adorationem Dulia reducendam. Et ita tenet Lessius *de inst. lib. 2. capite 26. dubitat. 3. numero 18. cum sequ.* ubi sic ait: Multæ sunt obseruantia species, sicut & multæ dignitatum, & excellentiarum; illæ tamen magis interna estimatione, & affectu reuerentiæ distinguuntur, quam opere externo; ut patet ex dictis *capite 36. dub. 2.* Idem enim opus externum, ut procedit à diuerso affectu interno, & ad testandam diuersam excellentiam ordinatur, est diuersæ speciei moralis, & diuersæ virtutis.

2. Primò igitur diuidi potest obseruantia in politicam, & religiosam, politica est, quæ ob dignitatem politicam, vel excellentiam humanam cultum defert; talis est qua coluntur Principes, Magistratus, & alij dignitate seculari conspicui; item magistri à discipulis, domini à seruis, patroni à clientibus.

3. Religiosa est, quæ ob dignitatem, vel perfectionem cum Religione coniunctam, vel diuinum numen respicientem cultum exhibet; vt quando quis honoratur vt Sacerdos, vt Propheta, vt Sanctus, vt Beatus. Dicitur Religiosa, non quia actus eius est à virtute Religionis, sed quia ipsi Religioni affinis, & cum ea coniunctus.

4. Hæc rursus duplex est: alia enim est naturalis, qualis fuisse in statu nudæ naturæ, & modò esse potest vbi Sacerdotium, & cultus diuinus sola ratione naturali vel constat, vel æstimatur. Alia supernaturalis, quæ ob ministerium supernaturale, vel ob aliquam excellentiam supernaturalem cultum defert; talis est, qua honorantur Sacerdotes, Episcopi, Pontifices, & alij Ecclesiæ Ministri, & Religiosi: si tamen eorum dignitas apprehendatur, & æstimetur, vt oportet. Cum enim hæc non sit politica, sed supernaturalis, & ad Deum specialem ordinem habeat, necesse etiam est, vt æstimatio interna affectus, reuerentiæ, animique submissio sit alterius rationis, quam in cultu politico; & consequenter externus quoque cultus, quo hanc submissionem nostram, & illorum excellentiam testamur, induit alterius virtutis rationem; signum enim accipit speciem ex ordine ad rem signatam. Multum ergo falluntur hæretici, cum putant homines in hac vita non posse, nisi cultu politico coli; etsi externa nota submissiois politico cultui, accommodetur.

5. Supernaturalis obseruantia diuiditur in duliam, & hyperduliam. Dulia dicitur, quæ cultum exhibet Beatis ob sanctitatem, vel beatitudinis statum; eandem puto etiam extendi ad viatores, quando ob sanctitatem, vel dignitatem supernaturalem honorantur; sanctitas enim huius vitæ, & futura, est eiusdem ordinis, etsi ibi sit perfectior. Hactenus Lessius, qui vt vidisti, adorationem, qua Summum Pontificem veneramur, ad adorationem Dulix reducit, quia non solum Beatis in Cælo, sed etiam viatoribus adhuc in terra exhiberi potest.

6. Sed audiamus Patrem Nicolaum Baldellum in *Theol. mor. tom. 2. lib. 3. disput. 117. num. 9.* ita loquentem, & nostram sententiam confirmantem; Rectè (ait) potest dici, quòd hic habitus se extendit ad cultum Sanctorum non modò post mortem, & dum regnant in Cælo, sed etiam dum viuunt, & sunt in humanis; est enim etiam sanctitas in hac vita eiusdem rationis cum sanctitate in alia, eiusque cultus, & veneratio simul proficiscitur ex eodem dictamine fidei, & ex eodem affectu Religionis, & pietatis.

7. Et propter has rationes, quòd se extendat hæc eadem virtus, etiam ad cultum, qui aliquibus exhibetur specialiter propter aliqua dona, aut potestates, aut prerogatiuas supernaturales, vt, quando honoratur, v. g. Summus Pontifex, quia est Vicarius Christi, vel aliquis alius, quia est Sacerdos, vel Propheta, vel Evangelicus, & Apostolicus Prædicator, &c. exhibentur enim sine dubio hi omnes honores ex sola fide, & ex affectu Religionis; & idcò ad illos bene potest se extendere virtus dulix, cum hic etiam cultus nou sit solum ciuili,

sed Religiosus, & sacer. Et quemadmodum res sacra, quæ ordinantur aliquomodo ad Eucharistiam, & ad Christum, adorantur ex eadem virtute latræ, ex qua adoratur ipsa Eucharistia, & Christus; ita & Sacerdotes, & Prædicatores, & Prophete in quantum sunt Ministri, & instrumenta sanctitatis, rectè possunt adorari dulia. Ita Baldeus. Et ideo nostram sententiam sequitur Anton. Mazaronus *tract. de ador. & oscul. pedum Pontificis cap. 1.* vbi testatur de communi sententia Doctorum asserentium, adorationem Pontificiam pertinere ad duliam. Dico igitur latræ, & hyperduliam ad Deum, & Beatam Virginem spectare; duliam verò non solum Sanctis in Cælo existentibus, sed etiam viatoribus adhibetur; & hoc non solum propter eminentum sanctitatem, sed etiam propter dignitatem, gradum, ministerium, vt quidem efficitur in Summo Pontifice.

RESOL. XV.

Brenis digressio de gestatione Pontificis super humeros, & cum Regno in capite, quod vulgo Chamaurus appellatur. Ex part. 11. tractat. addit. 1. Resolut. etiam 15.

§. 1. Præsertim Pontificem reuerenter adoramus, cum in quibusdã diebus solemnioribus procedit ad Capellam gestatus super humeros cum talaria in capite, de quibus in gratiam Lectorum hic pauca perattingam, & de leuatione super humeros, assero de hoc more agere Barbosam de *inv. Eccles. lib. 1. cap. 2. num. 90.* & ex illo Machadus de *perfect. Confess. tom. 2. libro 4. part. 7. tractat. 4. docum. 18. num. 3.* vbi sic ait: [Es tambien priuilegio del Pontifice, aunque no de Derecho, sino de costumbre, y deuocion de los fieles, que sea lleuado publicamente, y con solemnidad en ombros dellos; i que todos grandes y pequenios sin exceptuarle los Emperadores, Reyes, y Monarcas del mundo en reconocimiento de su grandeza, y suma potestad le besen los pies de rodillas, protestando con esta humilde, y piadosa accion la obediencia y sugecion, que todos deuen a la sede Apostolica y sus Pontifices.

2. Vnde ex his Ioseph Stephanus in *tractatulo de hac materia* ad Antonium Cardinalem Caraffam, post multa sic asserit: Constat igitur Pontificem Maximum à sellariis, (idest lecticariis hominibus) per Urbem in sellari (idest in sella curuli insigni) delatum fuisse, & ab ea descendente obuiis manibus (vt ait ordo Romanus) exceptum. Quod multorum Pontificum exemplis aperte demonstrari potest. Nam Stephanus II. vt refert Platina, & Franciscus Ioannetus *capite 90.* humeris in Basilicam Constantinam, & inde Lateranam delatus est; & Hadrianus II. in Lateranensem Ecclesiam à Clero, & proceribus deportatus, vt habetur *disf. 63. c. 1.* Cum Hadrianus II. ad Romanum Pontificatum ab Ecclesia Dei genitricis Domine nostræ, quæ dicitur ad Præsepe traheretur ad Lateranensem Patriarchium: certatim à Clero, & proceribus & plebe deportatus est.

3. Leo etiam VIII. cum Summus, & vniuersalis Papa Romanæ Ecclesiæ tertio fuisset acclamatus ad Lateranensem Palatium secundum consuetudinem cum laudibus ducitur, vt ait Luitprandus *lib. 6. cap. 11.* Et certo tempore in Ecclesia sancti Petri ad summum Sacerdotium facta consecratione attollitur